

Balatoni András

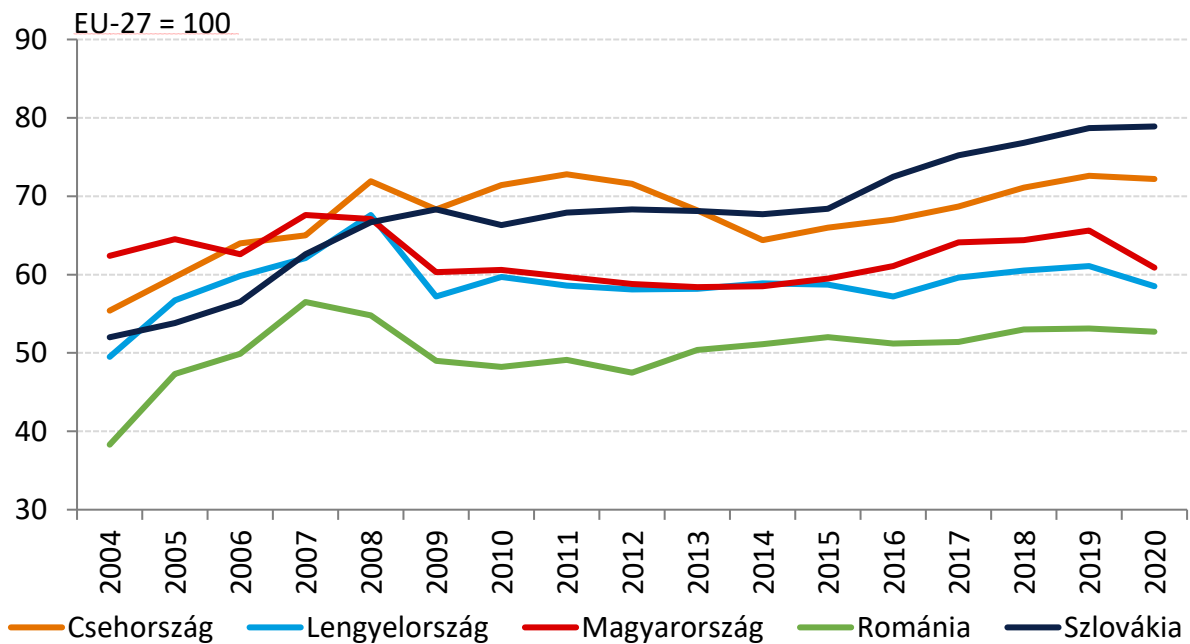
Az ördög a részletekben rejlik – téves következtetések jelentek meg hazánk felzárkózásáról

A gazdasági fejlettség alakulása örökzöld téma a közgazdászok körében, ugyanakkor a nem megfelelő mutató használata téves következtetésekhez vezethet. A gazdasági fejlettség mérőszáma a vásárlóerő-paritáson kifejezett egy főre jutó GDP, ami azt mutatja, hogy Kelet-Közép-Európa volt az EU növekedési motorja az elmúlt másfél évtizedben. A 2004-ben az EU-ba belépő valamennyi régióbeli ország gazdasági teljesítménye jelentősen közelített az EU átlagához 2004 és 2020 között, és közöttük Magyarország is számottevő felzárkózást ért el. E cikkben a felzárkózás ütemét és mérésének módszertanát elemezzük, amelyek reményeink szerint segítenek elkerülni, hogy a jövőben téves állításokat tegyenek akár képzett közgazdászok is.

Tegyük rendbe először is a módszertant! A gazdasági fejlettség leggyakrabban használt mérőszáma az egy főre jutó, vásárlóerő paritáson számított GDP. Előállításánál a gazdasági teljesítmény és jólét általánosan elfogadott mutatóját, a GDP-t az adott ország népességszámára vetítik. Az országok közötti összehasonlításhoz azonban az is szükséges, hogy a különböző fizetőeszközzel rendelkező gazdaságok adatai közös valutában legyenek kifejezve, az Európai Unióval való összevetéshez pedig kézenfekvő euróra átváltani az összegeket. Ez azonban önmagában nem elég!

Közgazdaságilag az a korrekt eljárás, ha a közös deviza használata mellett korrigálunk az országok közötti különböző árszintekre is. Az euróra átváltás önmagában még nem biztosítja a megfelelő összehasonlíthatóságot. A fejlett nyugat-európai országokban átlagosan magasabb az árszínvonal, mint itthon és más közép-kelet-európai országokban. Ez magával vonja, hogy ugyanabból az euróban kifejezett összegből több terméket és szolgáltatást lehet megvásárolni hazánkban, mint Nyugat-Európában. Magyarországon (és a régió többi államában) tehát 1 euro vásárlóereje valójában nagyobb, mint amit a hivatalos nominális árfolyam indokol. Az Eurostat pontosan ebből a célból vezette be a vásárlóerő-paritáson mért adatok publikálását, hogy kiküszöbölje ezt a torzítást. A vásárlóerő-paritás lényegében egy olyan mesterséges árfolyam, ami figyelembe veszi az országok közötti eltérő árszinteket is (1. ábra).

1. ábra: Az EU-27-hez viszonyított relatív árszint alakulása a régióban

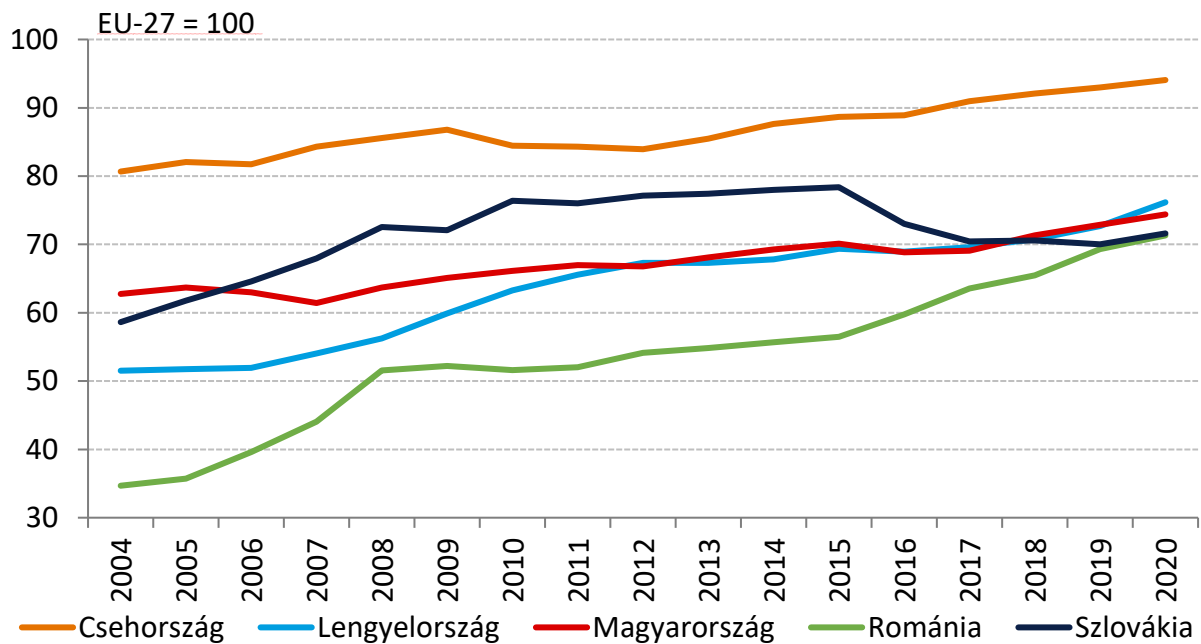

Forrás: Eurostat

Szó sincs stagnáló fejlettségről, hiszen Magyarországon a vásárlóerő-paritáson számolt egy főre jutó GDP dinamikusan növekedett az elmúlt években. Amennyiben a helyes számokat használjuk, úgy hazánk fejlettsége a csatlakozás évében a majdani EU-27 országok átlagának 62,8 százalékán állt, ami 2020-ban 74,4 százalékra emelkedett. Nem igaz tehát az állítás, amelyet Róna Péter tett a Magyar Hang 2021. szeptember 24-i számában¹, miszerint a szlovákok és lengyelek megelőztek minket fejlettségben. Ellenkezőleg! 2018-ban visszaelőztük fejlettségben a szlovákokat 12 év után, és 2010 óta Magyarország fej-fej mellett halad Lengyelországgal. 2018-2019-ben hazánk volt Lengyelország előtt, 2020-ban fordítva (2. ábra).

¹ Hajdú Péter (2021.09.24.): Kádár köpönyege. Interjú Róna Péterrel. *Magyar Hang* 2021/39. (link: <https://hang.hu/magyar-hang-plusz/rona-peter-interju-kadar-koponyegeeuropai-unio-131276>)

2. ábra: Az EU-27-hez viszonyított relatív fejlettség alakulása a régióban

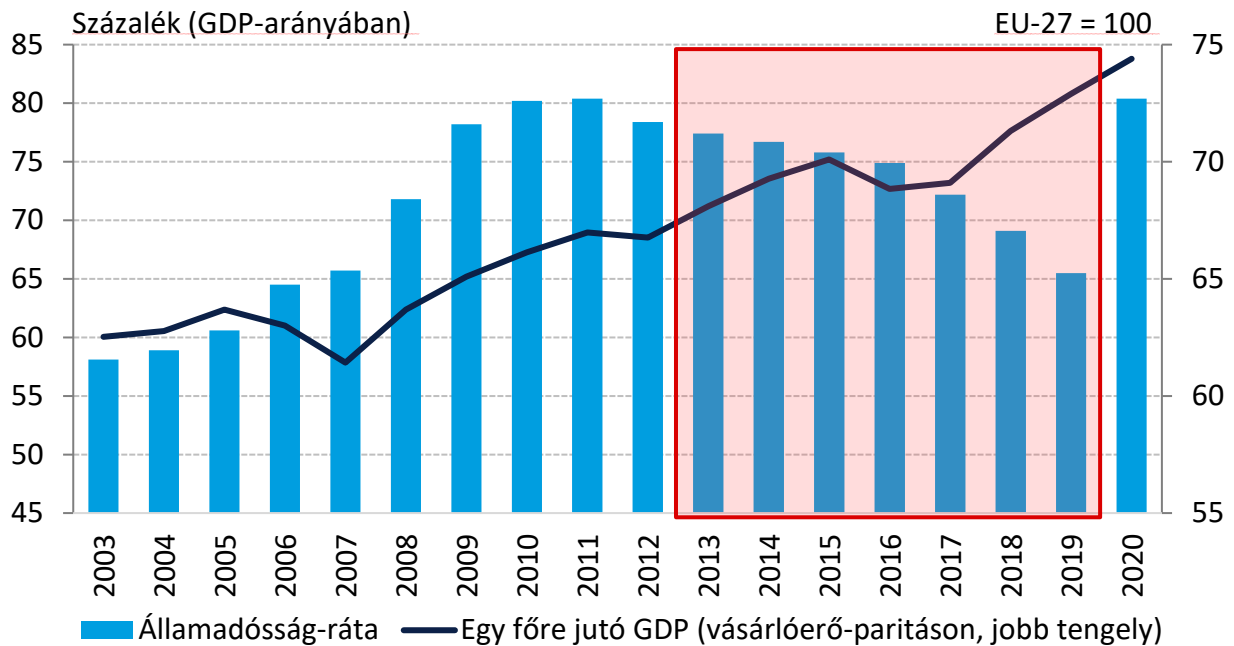

Megjegyzés: Folyóáras, vásárlóerő-paritáson mért adatok alapján.

Forrás: Eurostat

Tekintsük át a hazai felzárkózás szakaszait az EU-csatlakozás óta. A hazai konvergencia időszaka több szakaszra osztható. A 2010 előtti években akadozó felzárkózás jellemezte a hazai gazdaságot. 2005-ig a fejlettség emelkedése az államadósság növekedésével járt együtt: a gazdaság romló strukturális helyzetét egyre inkább a belföldi szereplők (először a költségvetés, majd a háztartások) növekvő külső eladósodása fedte el (3. ábra). A fenntarthatatlan növekedési modell korrigálása következtében 2005-2007 között a magyar fejlettségi szint távolodott a fejlett európai országokétól és ekkor előzte meg Szlovákia és Észtország is. A 2008-2009-es világgazdasági válság az országot kedvezőtlen egyensúlyi mutatók mellett érte.

3. ábra: Konvergencia és államadósság Magyarországon

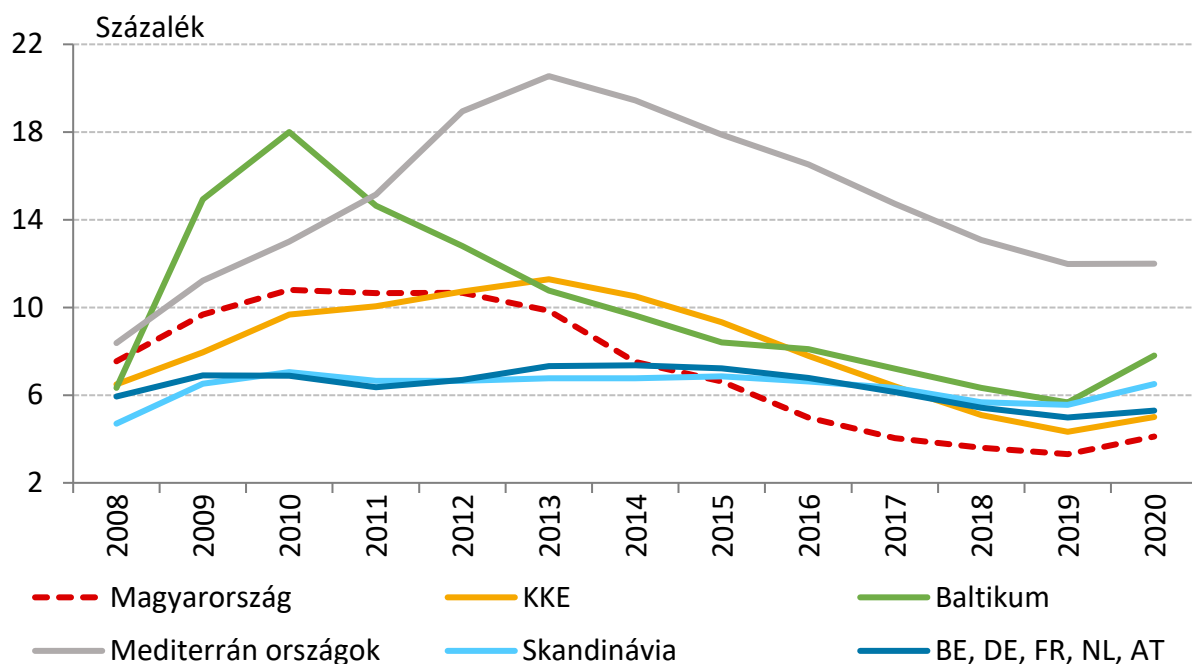
Megjegyzés: Az egy főre jutó GDP folyóáras, vásárlóerő-paritáson mért adatok alapján. A piros keretek azokat az éveket jelölik, amikor az államadósság csökkenése mellett emelkedett a relatív fejlettség.

Forrás: Eurostat

2010 és 2013 között megvalósult a makrogazdasági és pénzügyi egyensúly helyreállítása, ami alapfeltétele a hosszú távon is fenntartható felzárkózásnak. A válság előtti években követett fenntarthatatlan növekedési modell kiigazításának az árát a válságból való hosszú kilábalási szakaszban fizette meg a magyar gazdaság. A régió más országaival szemben felzárkózásunk tartós elakadását a megelőző évek magas adósságainak elhúzódó kiigazítása magyarázta. Az egyensúly helyreállítása után azonban felszabadult a növekedési potenciál.

Az egyensúlyi helyzet stabilizálását követően felzárkózásunk 2013-ben újraindult. A korábbi növekedési modelltől eltérően a GDP bővülését a belső forrásokra (hitelezés, megtakarítások) építő belső keresleti tételek (fogyasztás, bruttó állóeszköz-felhalmozás) támogatták. A 2013 és 2019 közötti növekedési periódus két időszakra osztható. 2013 és 2016 között a GDP-bővülése munkaintenzív módon, vagyis a foglalkoztatás jelentős növekedése mellett ment végbe. A 2010-ben 11 százalékot is meghaladó hazai munkanélküliségi ráta az évtized végére 3,3 százalékra mérséklődött (4. ábra), miközben az aktivitási és foglalkoztatási ráta európai összevetésben is jelentős mértékben növekedett.

4. ábra: Munkanélküliségi ráták alakulása

Megjegyzés: A mediterrán országok Portugália, Olaszország, Görögország és Spanyolország, míg a KKE Bulgária, Csehország, Horvátország, Lengyelország, Románia, Szlovénia és Szlovákia átlaga alapján. A 15-74 évesek körében.
Forrás: Eurostat

A teljes foglalkoztatás megközelítésével 2017-től a hazai gazdaság tőkeintenzív növekedési szakaszba lépett. A gazdaság bővülését ettől fogva a dinamikusan bővülő beruházások és a javuló termelékenység támogatta, a hazai beruházási ráta pedig Európa élmezőnyébe került.

Mindezek következtében hazánk gazdasági növekedése tartósan felülmúlta az EU-27 átlagát. A 2010 és 2019 közötti időszak volt az elmúlt 100 évben hazánk legsikeresebb évtizede, hiszen a dinamikus gazdasági felzárkózás az egyensúly megőrzése mellett valósult meg, amire nem volt korábban példa a Trianon óta eltelt időszakban. Az évtized átlagában a folyó fizetési mérleg többletes egyenlege és csökkenő államadósság-ráta mellett valósult meg a konvergencia, vagyis a pénzügyi egyensúly szempontjából fenntartható módon.

A koronavírus-válság következtében a gazdasági teljesítmény világszerte megtorpant, de a kilábalásunk nemzetközi összevetésben is kedvező volt. Az ellenálló hazai munkaerőpiac és a hatékony válságkezelő intézkedések következtében az idei második negyedévben a magyar GDP már elérte a válság előtti szintjét. Ez eddig mindössze 11 uniós tagállamnak sikerült, amiből 6 a kelet-közép-európai régióban található (a három balti ország mellett Magyarország, Lengyelország és Románia).

„Szerkesztett formában megjelent a *Portfolio.hu* oldalon 2021. október 16-án”